

Eesti Õde-uurijate Nõukogu (EÕUN)

Eesti Õdede Ühing (EÕÜ)

ÕENDUSALASE KOOLITUSE ARENGUKAVA 2002-2015

Tartu 2002

SISUKORD

Mõisted	3
1. Sissejuhatus	5
2. Õendusalase koolituse põhimõtted	7
3. Õendusalase koolituse hetkeseis	9
3.1. Kutsealase põhikoolituse hetkeseis	9
3.2. Tasemekoolituse hetkeseis	10
3.3. Akadeemilise koolituse hetkeseis	10
3.4. Tööalase koolituse hetkeseis	11
4. Õendusalase koolituse arenguvision ja koolitusvajaduse hinnang	
arenguvisioni realiseerumiseks aastani 2015	11
4.1. Õendusalase koolituse lähtekohad	11
4.2. Kutsealane põhikoolitus	12
4.3. Tasemekoolitus kutsekõrghariduse omandamiseks	13
4.4. Erialane koolitus ehk spetsialiseerumine	14
4.5. Akadeemiline koolitus	14
4.6. Tööalane koolitus	15
5. Õendusalase koolituse arengu prognoos aastani 2015	16

Mõisted

Käesolevas dokumendis kasutatakse mõisteid järgmises tähenduses:

Õde/üldõde (*nurse/general nurse*) – õendusosalast haridust omav isik, kes on läbinud õe põhikoolituse õppekava ning kellele on vastava maa seadusandliku organi poolt antud õigus praktiseerida õendusosalal omal maal (WHO 2000b). Õe kutsealast tegevust reguleerivad tervishoiualased seadused ja määrused ning õe eetika koodeks.

Õde-spetsialist (*nurse specialist*) – õendusosalast kõrgharidust ja vähemalt üheaastast erialast töökogemust omav isik, kes on läbinud üldõe põhikoolituse õppekava ning sellele lisaks erialase koolituse õppekava õendusosalast haridust andvas kõrgkoolis, mis tagab kvalifikatsiooni vastavuse riiklikult tunnustatud kutse- ja erialastandarditele. Õde-spetsialisti teadmised ja oskused on teatud õenduse valdkonnas suuremad ja sügavamad kui põhiõppe lõpetanul (ENNO 1999).

Hooldusõde (põetaja) (*nurse assistant*) – riiklikult tunnustatud hooldusõde/ põetaja koolituse õppekava läbinud isik, kelle ülesandeks on abi vajavate inimeste hooldamine ja toetamine nende põhivajaduste rahuldamisel.

Õendusala töötaja (*nursing personell*) - õendusosalast haridust omav isik, kes on läbinud kas õe, ämmaemanda või velskri põhikoolituse õppekava ning kellele on vastava maa seadusandliku organi poolt antud õigus praktiseerida õendusosalal omal maal.

Õenduslane koolitus (*nursing education*) – hõlmab endas õe kutsealast põhikoolitust, erialast koolitust ehk spetsialiseerumist, akadeemilist koolitust ehk kraadiõpet ja täiendkoolitust.

Kutsealane põhikoolitus (*basic nursing education*) – on riiklikult tunnustatud õppekava alusel toimuv kutsealane koolitus, mis annab üldõe III kutsestandardi nõuetele vastava ettevalmistuse, loob eeldused praktiseerimiseks kõigis tervishoiu valdkondades ja on aluseks spetsiifilist kompetentsust arendavale erialasele koolitusele, kraadiõppele ja tööalasele koolitusele.

Erialane koolitus ehk spetsialiseerumine (*specialized nursing education*) – on põhikoolitusejärgne riiklikult tunnustatud õppekava alusel toimuv erialane koolitus, mis viiakse läbi kõrgkoolis, mille maht on mitte vähem kui 40 ainepunkti, mis vajab täispika tööajaga koolituspersonali ja mille eelduseks on vähemalt üheaastane kutsetöö kogemus (EN direktiiv 77/452/CEE, ENNO 1999, EN Ministrite Komitee soovitusel 1983).

Akadeemiline koolitus ehk kraadiõpe (*academic nursing education*) – on ülikoolis toimuv kolmeastmeline koolitus, mis koosneb bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppest.

Tasemekoolitus (*level education*) – on koolitus, mis võimaldab osaõpiajaga või eksternina omandada kõrgharidus neil õdedel, kes on läbinud õe põhikoolituse kutsekeskhariduse tasemel, samuti taotleda akadeemilist kraadi. Tasemekoolituse läbimist tõendab tunnistus, diplom või akadeemiline kraad.

Tööalane koolitus (täiendkoolitus) (*advanced nursing education*) - on koolitus, mis võimaldab kutse-, ameti- ja/või erialaste teadmiste, oskuste ja vilumuste omandamist ja täiendamist, samuti ümberõpet kas töökohas või koolitusasutuses. Tööalase koolituse läbimist tõendab tunnistus või tõend. Tööalane koolitus on järjepidev, erineva pikkuse ja mahuga kursustest koosnev koolitus, milles õendusala töötajad osalevad pärast põhikoolituse lõppemist. Tööalane koolitus on suunatud tegelikele praktilistele vajadustele ning on seotud muutustega tervishoius.

Õendusala õpetaja (*teacher of nursing*) – õendusala kõrghariduse, pedagoogilise ettevalmistuse ja õendusosalal töötamise kogemusega isik, kes õpetab õenduslaseid õppeaineid.

1. Sissejuhatus

Käesolev õendusalase koolituse arengukava on koostatud Eesti Õde-uurijate Nõukogu poolt Eesti Õdede Ühingu tellimusel.

Õendusalane haridus on tervik, mis koosneb kutsealasest põhikoolitusest, erialasest, akadeemilisest ja tööalasest koolitusest ning praktilistest kogemustest. Kutsealase põhikoolituse õppekavade alusel valmistatakse ette üldõdesid, kes on suutelised töötama tervishoiu kõigis valdkondades, nii haiglates kui esmatasandil. Erialasest koolitusest saadavad teadmised ja oskused tuginevad põhikoolitusest saadud teadmistele ning on teatud õenduse valdkonnas suuremad ja sügavamad kui põhiõppe lõpetanul. Akadeemiline koolitus ja õendusteaduslik uurimistöö on õendushariduses kesksel kohal ning määravad tervishoiu kvaliteedi. Kutse-, eri- ja ametialase kompetentsuse säilitamiseks ja parandamiseks on vajalik järjepidev, tervishoiu praktilistele vajadustele suunatud tööalane koolitus.

Peamised õendust kui professioni ja õenduspraktikat mõjutavad tegurid on (PCN 1998):

- a) demograafilised muutused ühiskonnas,
- b) tehnoloogilised muutused tervishoius,
- c) suurenenud ootused tervishoiule,
- d) esmatasandi tervishoiu korraldus,
- e) tervishoiureformid.

Õendusalatöötajate arv Eestis on kaks korda väiksem kui Euroopas keskmiselt. 1999. aasta lõpus töötas Eestis 100 000 inimese kohta 308 arsti ja 617 õendusalatöötajat. Aastail 1992–1999 vähenes õdede arv 7% võrra 100 000 inimese kohta. Samas suurendab haiglate reform hooldusravi ja iseseisva õendusabi osatähtsust. Sellest tulenevalt peab Eestis tulevikus olema senisest rohkem ja parema ettevalmistusega õendusalatöötajaid ning hoolduspersonali.

Õendusalase koolituse arengukava (edaspidi arengukava) on dokument, mis sisaldab nägemust õendusalasest koolitusest järgneva 13 aasta jooksul. Arengukava on vajalik edaspidise

õenduslase koolituse planeerimisel ja riikliku koolitustellimuse kujundamisel, tagamaks kvalifitseeritud õenduslatöötajate olemasolu tervishoius.

Arengukava koostamisel on aluseks võetud alljärgnevad dokumendid:

- Bologna (1999). The European higher education area. Joint declaration of the European Minister of education. Convened in Bologna 19th of June 1999.
- CDSP (1996), Nursing research – report and recommendations. Council of Europe, European Health Committee, Strasbourg.
- Council Directives 77/452/EEC, 77/453/EEC, 89/594/EEC, 89/595/EEC, 81/1057/EEC. The Council of Europe, Council Directives.
- Eesti haiglate arengukava aastani 2015. (2000). EV Sotsiaalministeerium, Tallinn.
- ENMK (1983). Õdede spetsialiseerumine. Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus nr R (83) 5 liikmesriikidele. Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee.
- ENNO (1999). Draft proposal for a European framework for Specialist Nursing Education. 4th European Network of Nursing Organisations (ENNO) meeting, Brussels.
- ICN (1998). Practical Guide for Nursing Research. Holzemer, W. L. (toim.).
- Kutseseadus (RT I 2001, 3, 7).
- Kutseõppeasutuse seadus (RT I 1998, 64/65, 1007; 1999, 10, 150; 51, 550).
- Kõrgharidusstandard (RT I 2000).
- MD (2000). Müncheneri deklaratsioon: Õed ja ämmaemandad – tervishoiu vägi. EUR/OO150 1930916, München.
- PCN (1998). PCN position paper on education. The Standing Committee of Nurses of the EU (PCN).
- Rakenduskõrgkooli seadus (RT I 1998, 61, 980).
- Tervishoiuteenuste korraldamise seadus (RT I 2001, 50, 284).
- Tervishoiutöötajate täiend- ja ümberõpe. Lõppraport. (2002). Eesti Tervishoiuprojekt 2015. EV Sotsiaalministerium, Tallinn.
- Täiskasvanute koolituse seadus (RT1 1993, 74, 1054; RT I 1999, 60, 617).
- WHO (1999). Nurses and Midwives for Health. A WHO European Strategy for Nursing and Midwifery Education. Copenhagen.

- WHO (2000a). Maailma Tervishoiu Organisatsiooni Euroopa regiooni õenduse ja ämmaemanduse haridusstrateegia. Tervis 21 - "Tervis kõigile" 21. sajandi sihid. Tallinn.
- WHO (2000b). Tervis 21: Maailma Tervishoiu Organisatsiooni Euroopa piirkonna "Tervis kõigile" – raampoliitika. AS Kirjastus Elmatar, Tallinn.
- Õendusala arengukava 2002–2015. EV Sotsiaalministeerium, Tallinn.
- Õenduse ja ämmaemanduse riiklik arengustrateegia (ÕÄS) (1999). Eesti Tervishoiu Projekt, Sotsiaalministeerium. Tartu.
- Üldõde III kutsestandard (1999). Tervishoiu ja Sotsiaaltöö Kutsenõukogu. Tallinn.
- Üldõde põhikoolituse õppekava. Kinnitatud Eesti Vabariigi Haridusministeeriumi poolt 19.11.1996, KK 207, 208, 209.
- Ülikooliseadus (RT I 1995, 12, 119; 1996, 49, 953; 51, 965; 1997, 42,678; 1998, 57, 859; 1999, 10, 150; 102, 908; 2000, 25, 140).

2. Õendusala koolituse põhimõtted

Töötades tervishoiu kõigis valdkondades ja moodustades arvukaima osa tervishoiutöötajate hulgas, on õed tervishoiu arengu määravaks jõuks. Õendus kui kutseala peab reageerima muutustele ühiskonnas ja olema tervishoius toimuvate protsesside mõjutajaks. Kutseala valmidus ühiskonnas ja tervishoius asetleidvate muutustega kohanemiseks tagatakse asjakohase kõrgharidusega. Kvaliteetsete tervishoiuteenuste kindlustamiseks elanikkonnale on vajalik, et moodustuks tihe side teooria, uurimistöö ja praktika vahel (tõendus põhine õendus – *evidence based nursing*).

Õendusala koolitus peab kindlustama õdedele vajalikud teadmised ja oskused neile esitatud ülesannete täitmiseks. Kutseala õe põhikoolitus peab vastama alljärgnevale kriteeriumitele.

1) Vastuvõtutingimused

- Õendusala haridust saab hakata taotlema keskkooli lõpetamise järgselt.

2) Õppekava maht ja õppeaja pikkus

- Vajalikku kompetentsust tagav koolitus ei tohi olla lühem kui kolm aastat ja õppekava maht ei tohi olla väiksem kui 120 ainepunkti.

- Kliiniline praktika peab olema õpetuse integreeritud osa ja moodustama mitte vähem kui 50% õppekava mahust (EN direktiiv 77/452/EEC).
- 3) Nõuded haridusasutusele (PCN 1998, WHO 2000a, ÕÄS 1999).
- Õendusala haridust andev õppeasutus ja selle õppekavad peavad olema akrediteeritud ning omama kvaliteedikontrolli süsteemi.
 - Õppeasutuse/osakonna juht/direktor peab olema kõrgharidusega õde ja omama teaduskraadi. Ta peab olema kompetentne ja omama kogemust pedagoogilises tegevuses, juhtimises ja majandusalal.
 - Õppeasutuses töötav õendusala õpetajaskond peab koosnema kvalifitseeritud õdedest kes:
 - omavad akadeemilist kraadi õendusteaduses,
 - on saanud pedagoogilise ettevalmistuse minimaalselt 240 tundi,
 - omavad vähemalt kaheaastast töökogemust õpetatavale ainele vastaval erialal,
 - säilitavad oma kliinilise kompetentsuse,
 - vastutavad praktika juhendamise eest praktikakohtadel koos praktikabaasi poolse juhendava õega.
- Õendusala õpetajaskonna hetkeolukorda kirjeldab tabel 1.

Tabel 1. Õendusala kõrgharidust omavate õpetajatega täidetud ametkohti õppeasutustes seisuga aprill 2002 (arvud õppeasutuste andmetel).

Õppeasutus	Õpetajaid
Tallinna Meditsiiniõppekoolis	6
Tartu Meditsiiniõppekoolis	12
Kohtla-Järve Meditsiiniõppekoolis	3
Tartu Ülikoolis	3, neist kaks on õendusteaduse magistri- ja üks bakalaureusekraadiga

- Mitteõendusala õppeainete (bioloogia, farmakoloogia jne) õpetajad peavad olema oma ala spetsialistid ning omama vastavat teaduskraadi.
- 4) Nõuded praktikajuhendajatele
- Õed, kes juhendavad praktikante, peavad:
 - olema oma ala asjatundjad,
 - olema saanud juhendamiseks vajaliku väljaõppe,

- säilitama oma erialast kompetentsust (WHO 2000a).

5) Nõuded õppe sisule

- Õppe sisu peab vastama EN direktiividele.
- Õe põhiõpe peab soodustama edasist arengut ja elukestvat õpet, mis on olulised kompetentsuse säilitamisel.
- Õendusala õppekavad peavad tuginema õendusteaduslikule teabele ja faktidele.
- Üks osa õendusalasest koolitusest peab toimuma multidistsiplinaarselt ja multiprofessionaalselt, mille eesmärgiks on jõuda tõhusa meeskonnatööni ja läbi selle saavutada majanduslikult efektiivne tervishoiukorraldus (WHO 2000a).

3. Õenduslase koolituse hetkeseis

3.1. Kutsealase põhikoolituse hetkeseis

Keskhariduse järgne õenduslane põhikoolitus ehk kutsekõrghariduse omandamine toimub Tallinna, Tartu ja Kohtla-Järve Meditsiinikoolis haridusministeeriumi poolt kinnitatud õppekavade alusel, mille läbimisel saavad üliõpilased õe diplomi, mis annab neile õiguse töötada üldõena kõigis tervishoiu valdkondades.

Praegu kehtiv õe põhikoolituse õppekava valmis 1996. aastal. Õppekava kohaselt kestab koolitus 3,5 aastat ning selle maht on 140 AP. Õppekava järgib kutsekõrghariduse õppekava koostamise nõudeid (Kõrgharidusstandard 2000) ja vastab Euroopa Nõukogu direktiividele (77/453/EEC, 77/452/EEC, 81/1057/EEC). Õppekava koostati õdede koolituse kvaliteedinõuetest lähtuvalt ja viidi vastavusse üldõe kutsestandardiga 1999. aastal. Õe põhikoolituse õppekava on vastavuses UNESCO Hariduse Klassifikatsiooni Standardi 5 tasemega (EV HM käskkirjad 19.11.1996 nr. 207, 208 ja 209) ja on kooskõlastatud sotsiaalministeeriumi ja Eesti Õdede Ühinguga.

3.2. Tasemekoolituse hetkeseis

Kutsealane tasemeõpe toimub Tartu ja Tallinna Meditsinikoolis haridusministeeriumi poolt kinnitatud diplomiõppe õppekava alusel, mille maht on 40 või 80 AP. Tasemeõpet korraldatakse õdedele, kes on lõpetanud meditsinikooli enne 2000. aastat. Tasemeõppe lõpetanu saab kutsekõrghariduse.

Alates 1991. aastast toimub õendusala tasemekoolitus ka Tartu Ülikooli arstiteaduskonna õendusteaduse osakonnas diplomiõppe õppekava alusel. Õppekava maht on 120 AP ja õpe toimub kaugõppes avatud ülikoolis. Vastuvõtt sellele õppekavale lõpetati 1999. aastal, kuid õppetöö kestab aastani 2005. Alates õppeaastast 2000/2001 on avatud ülikoolis võimalik õppida bakalaureuseõpe õppekava alusel.

3.3. Akadeemilise koolituse hetkeseis

Õendusteaduslik akadeemiline koolitus toimub Tartu Ülikooli arstiteaduskonna õendusteaduse osakonnas bakalaureuse- ja magistriõppe õppekavade alusel. Bakalaureuseõpe õendusteaduses kestab neli aastat ja õppekava maht on 160 AP. Õppekava kinnitati TÜ nõukogus 1996. aasta detsembris ja uus õppekava koos muudatustega kinnitati 2000. aasta detsembris. Õendusala kõrgharidusega bakalaureuseõppesse astuja peab bakalaureusekraadi saamiseks läbima ettenähtud 40 AP õppekava mahust. Õppekava läbimisel saab üliõpilane bakalaureusekraadi õendusteaduses.

Magistriõpe õendusteaduses kestab kaks aastat ja õppekava maht on 80 AP. Õppekava kinnitati 1998. aasta juunis. Magistriõppesse astuja peab omama bakalaureusekraadi õendusteaduses. Õppekava läbimisel saab üliõpilane magistrikraadi õendusteaduses. Magistrikraad võimaldab jätkata õpinguid välisriikide ülikoolides, kuna doktoriõppe õppekava õendusteaduses ei ole Eestis avatud.

3.4. Töölase koolituse hetkeseis

“Spetsialiseerumist” teatud õe erialadele korraldasid aastani 2000 meditsiinkoolid koostöös praktikabaasiks olevate tervishoiuasutustega. Spetsialiseerumiskursuste minimaalne maht oli 240 tundi, neid tellis ja finantseeris sotsiaalministeerium. Kuna rahvusvahelistele nõuetele vastavad erialase koolituse õppekavad seni puuduvad ja nende väljatöötamine alles kestab, siis alates aastast 2001 sellist “erialast spetsialiseerumist” enam ei toimu. Selle asemel korraldatakse tööalast koolitust. Õdede tööalane koolitus toimub haridusministeeriumi tegevusluba omavates ning sotsiaalministeeriumi või Eesti Õdede Ühingu poolt aktsepteeritud koolitus- ja tervishoiuasutustes.

4. Õendusalase koolituse arenguvision ja koolitusvajaduse hinnang arenguvisioni realiseerumiseks aastani 2015

Arendustegevus õendushariduse kõigil tasanditel toimub vastavalt käesoleva dokumendi peatükis 1 loetletud arengukava koostamisel aluseks võetud dokumentidele, arvestades riigi poliitilisi, sotsiaalseid, majanduslikke, keskkonna ja kultuurilisi iseärasusi.

4.1. Õendusalase koolituse lähtekohad

Õendusalane koolitus:

- on kooskõlas riigi tervishoiu prioriteetidega ning sobib sellele omasesse epidemioloogilisse, demograafilisse ja sotsiaalkultuurilisse konteksti;
- on seotud tervise edendamise ja säilitamise väärtustega, individuaalse lähenemise ja holistliku maailmavaatega;
- annab õdedele kõrghariduse ja pädevuse, mis võimaldab töötada tervishoiu kõigil tasanditel;
- toetab õenduspraktika arengut;
- keskendub õdede ettevalmistamisele koostööks multiprofessionaalses meeskonnas ning koostöösuhetele patsiendi/kliendi, tema perekonna ja teiste gruppidega;

- soodustab õdede arengut ja elukestvat õpet, mis on olulised nende pädevuse ja kompetentsuse säilitamisel ja arendamisel ning võimaldavad pidada sammu ühiskonnas toimuvate muutustega;
- on suunatud tasemeõppe korraldamisele ja õendusalatöötajate pädevuse ühtlustamisele eesmärgiga hiljemalt aastaks 2015 saavutada kõigi õendusalatöötajate üldõe kutsestandardile vastav kutsekõrgharidus;
- tuleb finantseerida riiklikest vahenditest olenemata õppevormist (statsionaarne õpe või õpe koos samaaegse töötamisega) (Projekt Tervishoiutöötajate täiend- ja ümberõpe 2002);
- tööalane koolitus on õdede koolituse lahutamatu osa ning vähemalt 2 nädalat koolitust aastas peab olema igale õele võimaldatud ja finantseeritud tööandja poolt.

4.2. Kutsealane põhikoolitus

Eesti õendusala arengukava seab eesmärgiks aastaks 2015 jõuda arstide/õdede suhtarvuni 1:4 ning arvestades käesoleva arengukava aluseks olevaid teisi dokumente, tuleb järeldada, et vajadus õdede järele järgneval 10-15 aastal tõuseb märgatavalt. Kuna Eestis puuduvad vastavad normatiivid, siis prognoos õendusalatöötajate vajaduse kohta tugineb Euroopa õendusala näitajatele. Aastaks 2015 on vaja ligikaudu 1000 õendusalatöötajat 100 000 inimese kohta. Aastal 2002 õpib Tartu, Tallinna ja Kohtla-Järve Meditsiinikoolis kokku ~1300 õendusala üliõpilast. Igal aastal lõpetab kooli ~250 õde. Selline lõpetajate arv on vaevalt piisav korvamaks isegi tervishoiu tööjõuturult väljalangevaid õdesid, ei võimalda aga õdede arvu kasvu. Eelnevast tulenevalt tuleks õdede vastuvõttu meditsiinikoolidesse kohe suurendada. Kindlasti on lubamatu viimastel aastatel ilmnunud tendents õdede koolitustellimuse vähenemisele. Senine vastuvõtuarv ei ole piisav Õenduse arengukava arenguprognooside ellurakendumiseks (Õenduse arengukava 2002-2015).

Samas puudub Eestis usaldusväärne statistika selle kohta, milline on tööjõuturu vajadus õdede osas, kui suur osa meditsiinikoolide lõpetanutest asub tööle tervishoius ja milline on kaadri liikumine ehk kui suur hulk õendusalatöötajaid lahkub aastas tervishoiust.

Eraldi analüüsi vääriks samuti meditsiinkoolide suure õpilaste väljalangevuse põhjused, väljalangevuse vähendamise teed ja väljalangenud õpilastele võimalusel tervishoius rakenduse leidmine (näiteks põetajatena).

4.3. Tasemekoolitus kutsekõrghariduse omandamiseks

Tasemeõppe käivitamise eesmärk riikliku tellimusena on kindlustada kõigile õdedele Euroopa Liidu nõuetele vastav haridustase. Kuna 50% õppetööst viiakse läbi praktikabaasides ja töötavad õed on kohustatud olema juhendajad-pedagoogid, siis on õppe kvaliteedi tagamise seisukohast oluline, et juhendaja haridustase on vähemalt võrdne õppuri haridustasemega.

Õendusalatöötajate arv seisuga 2000 oli Sotsiaalministeeriumi meditsiinistatistika büroo andmetel 8661 (sisaldab ka velskreid ja ämmaemandaid). Täna (aprill 2002. a.) on neist kõrghariduse juba omandanud 892 õde. Tasemeõpet on alustanud Tartu Meditsiinkoolis 94 ja Tallinna Meditsiinkoolis 158 töötavat õde. (Vrd. tabel 2.) Seega valdav enamus õendusalatöötajatest ei oma kutsestandardile vastavat haridust. Samas ei vaja õenduslast tasemeõpet ämmaemandad, radioloogiaõed ja üle 50 aastased isikud, kes moodustavad umbes kolmandiku õendusalatöötajate üldarvust (ESA 2000). Seega on reaalne tasemeõppe vajadus ligikaudu 4500 – 5000 isikule. Prognoosides 4500 õendusalatöötajatele tasemeõppe läbimist järgneva 13 aasta jooksul, tuleb aastas koolitada 350 inimest.

Tabel 2. Kõrghariduse õppekava järgi lõpetanud õdesid seisuga aprill 2002 (arvud õppeasutuste andmetel).

Õppeasutus	Diplomiõpe	Tasemeõpe	Bakalaureuseõpe	Magistriõpe
Tallinna Meditsiinkool	350	46	-	-
Tartu Meditsiinkool	205	48	-	-
Kohtla-Järve Meditsiinkool	151	-	-	-
Tartu Ülikool	92	-	27	2 (+ 2 kraad kaitsmata)
Kuopio Ülikool	-	-	-	3

4.4. Erialane koolitus ehk spetsialiseerumine

Erialane koolitus, mille maht on 80 AP, toimub riiklikult tunnustatud magistriõppe õppekavade alusel õendusosalast haridust andvates kõrgkoolides. Kliinilise õenduse, intensiiv-, tervise- ja vaimse tervise õenduse erialal saab õppekava läbida ka pooles mahus (40 AP). Õppekava pooles mahus läbinu saab õde-spetsialisti ettevalmistuse valitud erialal ning võib edaspidi õpinguid jätkata magistrikraadi saamiseks. Kuna puudub statistika ja ülevaade tööjõuturul valitsevast olukorrast, siis tuleb erialase koolituse planeerimisel aluseks võtta rahvusvahelised dokumendid. Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee nr R (83) 5 soovib liikmesriikidele:

- kindlustada asjakohaste kogemustega kvalifitseeritud õdedele erialane koolitus;
- erialane koolitus peab olema kättesaadav nii täis- kui osalise õppeajaga;
- koolituse aluseks peavad olema ja selles peavad sisalduma õendusteaduslikud uurimused;
- spetsialiseerumine peaks toimuma järgmistel õe erialadel:
 - kliiniline õendus,
 - intensiivõendus,
 - terviseõendus,
 - vaimse tervise õendus;
- samuti tuleb magistriõppe tasemel koolitada spetsialiste:
 - õenduspedagoogikas,
 - õendusjuhtimises.

4.5. Akadeemiline koolitus

Vastavalt Euroopa Kõrgharidusala Euroopa haridusministrite ühisdeklaratsioonile (Bologna 19.06.1999), toimub Eestis käimasoleva haridusreformi käigus üleminek üldisele 3+2+4 õppekavade süsteemile kõrgkoolides, mis toob kaasa muutused ka õendusosalases akadeemilises koolituses. Akadeemiline koolitus toimub ülikoolides.

Õendusosalane bakalaureuseõpe on akadeemilise õppe esimene aste ja selle maht on 120 (-160) AP. Bakalaureuseõpe võimaldab omandada teadmised ja oskused tööks valitud kutsealal ja õppe

läbinu saab bakalaureusekraadi õendusteaduses. Meditsiini koolides antav kutsekõrgharidus (kutsealane põhiharidus mahuga 140 AP) vastab tasemelt bakalaureusekraadile.

Õenduslane magistriõpe on akadeemilise õppe teine aste ja selle maht on (40-)80 AP. Magistriõppe võimaldab ette valmistada õenduspedagooge, õendusjuhte ning õde-spetsialiste spetsialiseerumist nõudvatele õe erialadele. Magistriõppe eelduseks on õenduslane kõrgharidus ja vähemalt kaheaastane kutsetöö kogemus. Spetsialistikoolituse prioriteedid on eelkõige seotud õenduspedagoogide koolitamisega, kuid vajalik on ka õenduslajuhtide ja kliinilise õenduse, terviseõenduse, vaimse tervise õenduse ja intensiivõenduse spetsialistide koolitus.

Õenduslane doktoriõpe on akadeemilise õppe kolmas aste ja selle maht on 160 AP. Seoses muudatustega haridussüsteemis tõuseb lähiaastatel oluliselt vajadus õenduslase doktoriõppe järele. Magistrikraadiga õde-spetsialistide vajaduse kasvades kasvab ka vajadus doktorikraadiga õendusala õppejõudude järele. Kõrgharidusstandard sätestab, et kolme neljandikku magistriõppekavaga kehtestatud õppeainetest peavad õpetama doktorikraadiga või sellele vastava akadeemilise kraadiga õppejõud. Kuna doktoriõppe õppekava avamine Eestis ei ole õppejõudude puuduse tõttu võimalik ja majanduslikult otstarbekas, siis tuleks riiklikult finantseerida õenduslase doktoriõpet välisriikides.

4.6. Tööalane koolitus

Tööalane koolitus on elukestva õppe lahutamatu osa. Õdede tööalane koolitus toimub haridusministeeriumi tegevusluba omavates või Eesti Õdede Ühingu poolt aktsepteeritud koolitus- ja tervishoiuasutustes. Tööalane koolitus toimub erineva kestusega kursustena, mille sisu sõltub aktuaalsetest praktilistest vajadustest. Tööalase koolituse vajaliku kestuse ametialati otsustavad erialaühingud, kes koostavad ametialase väljaõppe programmid, mis kinnitatakse Eesti Õdede Ühingu poolt.

5. Õendusala koolituse arengu prognoos aastani 2015

Aastaks 2005

- Õendusala haridust andvad õppeasutused ja nende õppekavad on akrediteeritud ning omavad kvaliteedikontrolli süsteemi.
- Suurendatakse tasemeõppe võimalusi töötavatele õdedele, et viia nende haridus vastavusse üldõe kutsestandardi nõuetega.
- Avatakse erialase koolituse õppekavad (80 AP) magistriõppe tasemel kõrgharidusega õdedele spetsialiseerumist nõudvatel õe erialadel (kliiniline õendus, intensiivõendus, vaimse tervise õendus ja terviseõendus). Õpe toimub riigi finantseerimisel õendusala haridust andvates kõrgkoolides. Võimaldatakse erialase koolituse õppekavade läbimist ka pooles mahus (40 AP) kliinilise õenduse, intensiivõenduse, vaimse tervise õenduse ja terviseõenduse erialadel. (Vrd. tabel 3.)
- Jätkatakse õenduspedagoogide koolitamist magistriõppes (80 AP) suurendatud mahus.
- On alustatud õendusjuhtide süstemaatilise koolitusega magistriõppes (80 AP).

Tabel 3. Magistrikraadiga spetsialistide vajadus protsentides.

Õendusala spetsialist	2005	2010	2015
Õenduspedagoog	25%	75%	100%
Õendusjuht	25%	75%	100%
Intensiivraviõde	0	5%	10%
Kliiniline õde	0	5%	10%
Terviseõde	0	5%	10%
Vaimse tervise õde	0	5%	10%

- Tõhustatakse õenduspersonali tööalast koolitust, tingituna õendusabi ümberprofileerimisest vastavalt haiglavõrgu ja hooldusravi arengukavale.
- Tööalane koolitus korraldatakse koostöös õppeasutuste, ametiala liitute/ühenduste ja õppebaasidega. Arendatakse tööalase koolituse õppeprogramme.

- Õdede õppes kasutatakse kaasaegseid õppijakeskseid õppemeetodeid, mis võimaldavad isiksuslikku ja professionaalset arengut. Tõuseb õppimise osakaal interneti ja muude interaktiivsete/virtuaalsete vahendite abil ja vahendusel.

Aastaks 2010

- Õenduslane uurimistöö on õendushariduse lahutamatu osa.
- Õenduslane põhikoolitus toimub kõrgkoolis.
- Õenduslast haridust andvas kõrgkoolis töötav õendusala õpetajaskond koosneb õdedest, kellel on vähemalt kaheaastane töökogemus õpetatavale ainele vastaval erialal, akadeemiline kraad õendusteaduses ja pedagoogiline ettevalmistus vähemalt 240 tundi. Praktilist õpet viivad läbi kõrgharidusega eriala spetsialistid, kes omavad pedagoogilist kvalifikatsiooni.
- Mitteõenduslaste õppeainete (bioloogia, farmakoloogia jne) õpetajad on oma ala spetsialistid ning omavad vastavat kraadi ja pedagoogilist kvalifikatsiooni.
- Magistrikraadiga õdedele on loodud võimalus doktoriõppeks teiste riikide ülikoolides.

Aastaks 2015

- Areneb koostöö tervishoiuasutuste ja õppeasutuste vahel uurimistööde teostamiseks ja uurimistulemuste rakendamiseks.
- Täiendkoolituse programmides käsitletakse uurimistöö teostusega seotud teemasid, et arendada praktiseerivate õdede uurimistöö tulemuste praktikasse rakendamise oskusi.
- Toimub rahvusvaheline koostöö õendusteaduses.
- Magistrikraadiga õdedele toimub riiklikult finantseeritud doktoriõpe välisriikide ülikoolides.